

KOT

KUNST OMKRING TROLDEN
NR.2, 20. ÅRGANG, MAJ 2012

K.O.T. Kunst omkring Trolden udgives i samarbejde mellem Museums- og Kunstforeningen for Vejen og Omegn og Vejen Kunstmuseum. Bladet udkommer fire gange årligt.

Redaktion:

Gunna Kjelstrøm (ansvarshavende)

Teresa Nielsen, teni@vejenkom.dk

Lay-out skabelon:

www.helle-jensen.dk

Tilrettelæggelse:

Frederik Madsen

Oplag: 1500 stk.

Trykning: LH Grafisk.

Abonnement: Medlemmer af kunstforeningen får bladet tilsendt.

Bladet ligger fremme på museet og sendes til museets samarbejdspartnere.

Museums- og Kunstforeningen

for Vejen og Omegn

Formand: Frode Bertelsen

Ludvig Schrødersvej 10D, Askov

6600 Vejen

tlf. 7536 2192

karenfrode@vejen-net.dk

Redaktør: Gunna Kjelstrøm

Engparken 6, 6580 Vamdrup

tlf. 7558 2042

gunna.kj@gmail.com

INDHOLD

Siden sidst på Vejen Kunstmuseum, side 3

En høstscene, side 5

Akvareller af Peter Vilhelm Nielsen, side 10

"Sidste scene" på Frederiksberg, side 13

J.F. Willumsens "Frugtbarhed", side 14

Formidlingsprojekt fra Aarhus Universitet, side 19

Tredags tur til Nordjylland, side 22

Forsiden

Her præsenteres, i en grafisk manipuleret ramme, en knælende engel fra den ene af Axel Hous bemalede, blyindfattede ruder til St. Magleby Kirke på Amager. Udført 1937-38. Udtaget i 1990'erne og forsvarligt opbevaret. Venligst udlånt, så de til den 18. november kan ses på den store Axel Hou udstilling på Vejen Kunstmuseum. Se og læs meget mere om kunstneren på www.vejenkunstmuseum.dk > VÆRKER i øverste menu > AXEL HOU for neden til venstre.

SIDEN SIDST FRA VEJEN KUNSTMUSEUM

Af Teresa Nielsen, museumsleder

Ekspirer og afsøgning ligger bag vigtig produktudvikling. Det gælder naturligvis også et felt som museernes formidling. Hvad vil vi fortælle, hvordan gør vi det og hvordan bliver oplæggene til størst glæde for museets gæster?

Over en lang årrække har Vejen Kunstmuseum arbejdet med mange vinkler ind i skulpturens verden, som den formidles gennem de årlige julekalenderåbninger i december, hvor mange hundrede børn kommer på besøg. Gennem snart et tiår har værkstederne i vinter- og efterårsferierne udviklet sig med mange forskellige tilbud til børnefamilier og deres bedsteforældre.

Påske 2012 gjorde museet et nyt forsøg, et slags kunstens eksperimentarium, hvor påskeharen muterede over i en "Alice i Eventyrland"-hvid kanin. I hovedgaden stod et lystigt skilt og bød ind til påske-jagt. På tavlen sås transformationen fra påskeharen til eventyrets kanin. Forløbet blev en dobbeltfortælling med inddragelse af mange af eventyrets underfundigheder i spillet mellem stor/lille og andre forvandlinger.

I museets hjerte, Skulptursalen, kan man føle sig så lille som Alice, der er landet fra turen ned gennem hullet. På en kasse var der gjort klar med de få remedier til fremstilling af en Alice-kuvert til indsamling af, hvad man fik produceret ved forløbet poster. Den næste stod i billedhuggerens stuer med en udfordring til, om man kan gå igennem et A4 ark. Som noget nyt var der hvert sted en lille film à la Jørgen Clevin, der fx her på en let tilgængelig måde formidlede opgaven. Folder man arket og klipper rigtigt ind fra højre og venstre kan arket foldes ud til et langt bånd, som man kan gå igennem. Ved næste post i Malerisalen lagde Jens Lunds malerier af Dagens og Nattens Blomst i deres strenge symmetri op til papirklip over en foldning/spejlingsakse.

Henrik Mennés tegnemaskine. Et højdepunkt nåede man i Skibelundsalen i mødet med billedhuggerens tegnemaskine. Den mægtige skulptur er en pantograf, som store og små har nydt at tage livet med. På vinylfeltet, der svarer til et A4 ark, kan man "gå" en tegning med metalarmen, der konverterer billedet til et A4 ark oppe i udkigstårnet. Skulpturen er venligst udlånt på ubestemt tid. Hen over sommeren og

I Skibelundsalen nyder gæster i alle aldre at arbejde med Henrik Mennés mægtige tegnemaskine. Det kan endnu nås - den bliver stående på Vejen Kunstmuseum til hen i det tidlige efterår.

I Eventyrland bliver Alice skiftevis stor og lille. Ved siden af tegnemaskinen kan man se, at billedhugger Hansen Jacobsen arbejdede fra lille skitse til stor skulptur.

Bevæbnet med papir og en klipsemaskine kunne man ved en af posterne lave harmonikabilleder.

det tidlige efterår kan nysgerrige i alle aldre prøve apparatet af. Først i maj var en hollandsk familie på besøg og udbrød begejstret, at sådan én ville de da også have derhjemme!

Ned gennem Gallerigangen og Keramiksamlingen fortsatte opgaverne med fremstilling af de uendelige Möbius – og spændingen ved at se, hvad der sker, når man klipper dem over i 2 eller 3 bånd. Man kunne lave et harmonikabillede, der viser forskelligt motiv fra to sider eller arbejde med den fascinerende disciplin – tohåndstegning. Finalen var i Publikumsrummet, hvortil en af museets gode hjælpere, Henning Ranum, har bygget en særlig skrivepult. Man kan her se sin hånd og blyanten i et spejl. At tegne en trekant og slå et cirkelslag om viser sig at være langt sværere end forventet. Der sker noget uventet i koordineringen af øje, hånd og hjerne! Fandens Skrivepult har fået sin faste plads til glæde for alle museets gæster!

Påskehareløbet blev godt modtaget med flot omtale i TVSyd og tidlig lørdag morgen i Radio Syd hos Torben Ølholm. Det affødte, at Nanna og Christina Egelykke-Bruun stod klar ved døren lørdag kl. 11. Mor og datter var de første "prøvekaniner", der med stort engagement testede alle poster. De var – som mange af forløbets øvrige gæster, enig om, at det var en rigtig sjov, lærerig og hyggelig måde at være sammen. De nød opgaverne, de små film og oplevede, at de fik nogle trix og gode ideer med sig hjem. De konstaterede, at forløbet var sjovt for alle aldre, gav god kvalitetstid og udfordringer til store og små i børnehøjde.

I løbet af påsken kom blandt mange andre også et par piger på besøg. De skulle egentlig på indkøb i Løvbjerg, men ville lige en tur på museet for at se det, som havde været i fjernsynet. Heldigvis havde de hjemme sagt, at de nok var væk i et par timer, for de blev grebet af tegnemaskinen og de øvrige udfordringer!

Sidste post var "Fandens Skrivepult" i museets Publikumsrum, hvor den har fået fast plads til glæde for museets gæster.

Marianne Jørgensen. Hendes store, retrospektive udstilling er afløst af Axel Hous værker. I mellemtiden har hun åbnet den velomtalte udstilling TOPOS i det billedhugger drevne galleri "Skulpturi.dk". En anmelder kommenterede, at Marianne Jørgensen burde være meget bedre kendt – og det har publikum så i en periode fået mulighed for på Vejen Kunstmuseum! Undervejs i udstillingsperioden var der bl.a. besøg af en gruppe kunsthistoriestuderende fra Århus Universitet, der kom på besøg med Jette Geil i et forløb om formidling. Et hold valgte at lave projektet med de lyserøde lapper, der er omtalt her i bladet. Et andet hold lavede senere et formidlingsprojekt om det hæsleges teorier – et forløb, der omtales i det kommende nummer af Kunst omkring Trolden. ■

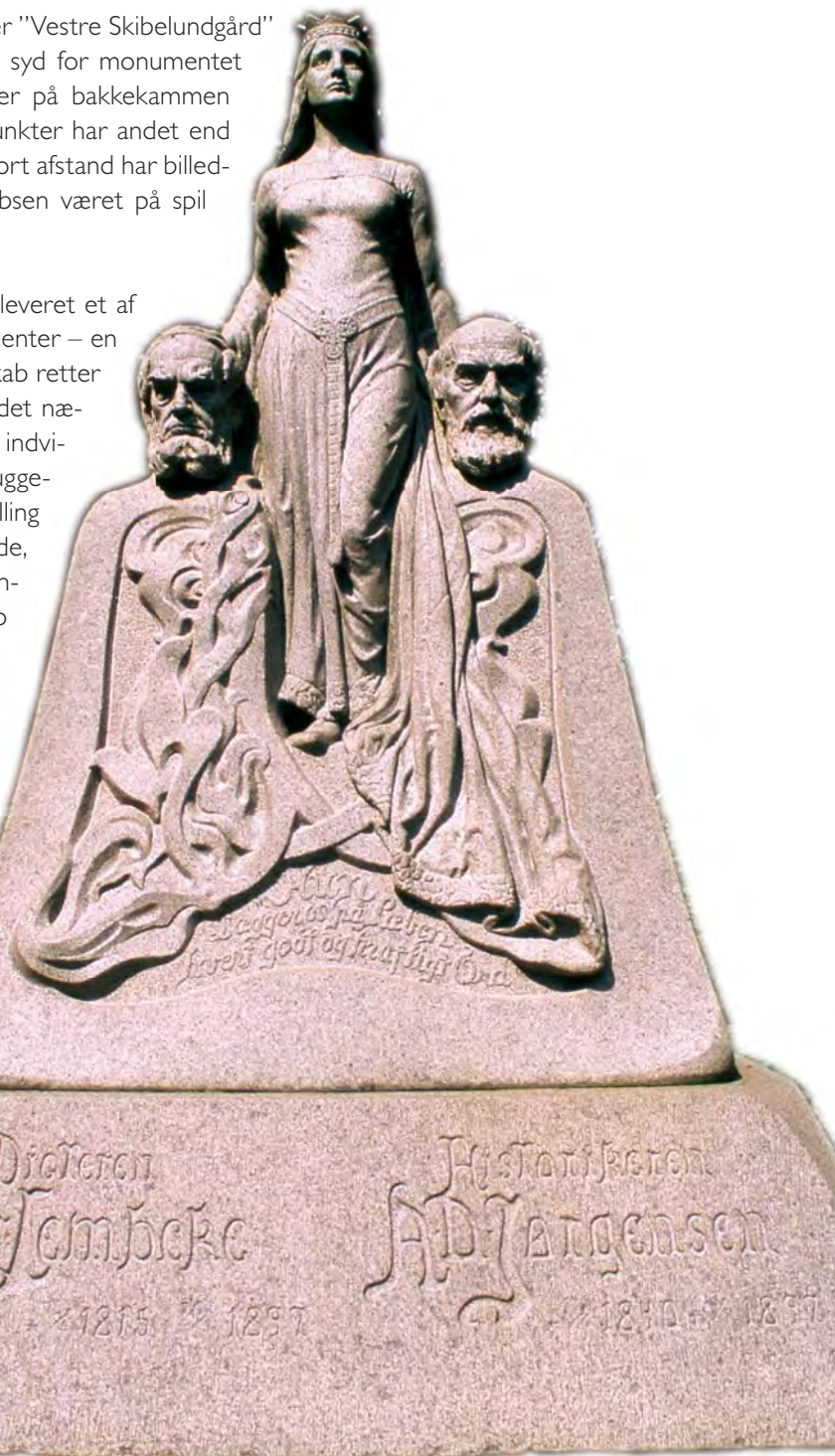
EN HØSTSCENE

Af Teresa Nielsen, museumsleder

Få kilometer fra Vejen ligger "Vestre Skibelundgård" nede i Kongeådal – lige syd for monumentet "Modersmålet", der knejser på bakkekammen i Skibelund Krat. De to punkter har andet end geografien til fælles. Med kort afstand har billedhugger Niels Hansen Jacobsen været på spil begge steder.

Oven for bakken har han leveret et af sine mest politiske monumenter – en skulptur, der med sit budskab retter sig så stærkt mod syd, at det næsten bliver rent relief. Med indvielse i 1903 udførte billedhuggeren monumentet på bestilling af bankdirektør Axel Heide, der også stod for opstillingen af "Absalon" på Højbro Plads i København.

Her ved det, der dengang var det yderste Danmark, på festpladsen for møderne mellem dansksindede nord og syd fra Kongeåen, på højdedraget med kig ned over grænsen til gendarmerne på den anden side, lød opgaven på et minde over

de to stærke sønderjyder, historikeren A.D. Jørgensen og digteren Edv. Lembcke. Hansen Jacobsen løftede projektet fra et par buste til i symbolismens ånd at skabe et billede på det talte sprog. Det gjorde han ved mellem de to agtværdige herrer at indsætte en stolt kvindefigur fra første vers af Edv. Lembckes 1859-sang, "Vort Modesmaal": "En højbåren jomfru, en ædel kongebrud". Sangen er direkte knyttet til det sønderjyske. Lembcke skrev den til afskedsfesten i 1859 for præsten F.E. Bojsen, der forlod sit embede i Vilstrup ved Haderslev.

Som Niels Skovgaard ved hovedattraktionen i Skibelund Krat, "Magnusstenen", pakkede et stærkt politisk budskab om *atter at rykke Nordens grænsepæl frem mod syd* ind i fortællingen om Magnus den Godes sejr på Lyrskov Hede, valgte Hansen Jacobsen at svøbe billedet af sprogets styrke ind i middelalderromantik – måske påvirket af ånden i folkemelodien, der ligger bag. I bedste Prins Valiant-stil træder den smukke unge brud frem, og ved hendes fødder satte billedhuggeren første linje af sangens anden strofe: "Hun lægger os på læben hvert godt og kraftigt ord". Manden, der trak i trådene bag etableringen af monumentparken, den legendariske grundlægger af Askov Højskole Ludvig Schrøder, jublede over, hvordan gæster foran "Modersmålet" straks brød ud i sang.

I græsset foran "Vestre Skibelundgård" sidder Niels Stampe Nielsens tre børn - Anna med tvillingerne Hans og Kristian.

Teksten har en energisk krigerisk karakter, hvor kongebruden bl.a. slår igen med en latter, der kan sprænge lænker. Sproget bruges til at opbygge styrke: "Hver sang, som folket kender og lytter til med lyst, den blev en ring i brynjen, som dækker hendes bryst" og "hvert ord, der kom fra hjertet, og som til hjertet når, det blev en sten i muren, der hegner hendes gård". Som alsangen samlede og gav styrke under anden verdenskrig, og kirkegangen i den tidligere østblok var måden at vise politisk protest på, kom sangen ved de store Skibelund-møder med 1000-vis af deltagere til at spille en central rolle. Med naturens megafon blev ordene kastet ud fra festpladsens amfiteater hen over Kongeådalene til gendarmene på den anden side.

Nedenfor i dalen opførte Niels Stampe Nielsen i 1927 en ualmindelig smuk trelænget gård efter forbillede fra Bedre Byggeskiks-bevægelsen, der blev grundlagt i 1915. Blandt dens medlemmer var billedhugger Niels Hansen Jacobsen, og stilen kom til at præge opførelsen i 1924 af Vejen Kunstmuseum – især i den nordlige ende, der var bygget som bolig for billedhuggeren.

I et brev af 20.8.1927 fremsendte Hansen Jacobsens hustru Kaja et par fotos af relieffet til "Vestre Skibelundgård" som det tog sig ud i kunstnerens værksted.

"Vestre Skibelundgård" er endnu i familiens eje. Barnebarnet Lis Stampe Nielsen erindrer i familiefortællingerne om, hvordan Niels Stampe Nielsen jævnligt kom hos boghandler Bruun Møller i Vejen. Denne var gift med Henny Jensen, den af billedhuggerens niecer, der kom til at stå ham nærmest. Da boghandlen hen over midten af 1920'erne skulle smykkes med relieffer over de to indgangsdøre, var det naturligvis "Morbror Niels", der løftede opgaven. På det ene relief sidder et par piger og læser. På det andet ses et par ihærdigt lektielæsende drenge. Boghandlen måtte vige for bygningen, hvor i dag Danske Bank har til huse. Under nedrivningen reddede Knud Ørnskov de to relieffer, der siden år 2000 har hængt over dørene i Vejen Kunstmuseums Publikumsrum mellem de to særudstillingsale.

Boghandlens relieffer inspirerede Niels Stampe Nielsen til hos billedhuggeren at bestille et relief til fremhævelse af stuehusets hoveddør. Familien gemmer på viden om, at stuehuset kostede ham 6.000 kr., mens relieffet løb op i 300 kr. Proportionalt set er 5% af byggesummen et anseeligt beløb at sætte i relieffet. Prisen stemmer dog fint overens med, hvad billedhuggeren på den tid fik for sine grav- og mindesten: I 1922 fik han 250 kr. for gravstenen over H.F. og Louise Feilberg, Askov.

1928 200 kr. for gravsten over Otto og Bolette Rosenstand, Vester Vedsted. 1928 350 kr. for gravsten over Johan og Kirstine Beier, Bramming. 1929 200 kr. for mindetavle over Carl Koch, Gørlev. 1929 300 kr. for genforeningsstenen i Agerskov. De kan alle ses i databasen over billedhuggerens grav- og mindesten på www.vejenkunstsmuseum.dk > NHJ midt i øverste tværbjælke > kassen for oven til højre.

I et af Hansen Jacobsens gamle fotoalbum findes et snap-shot af relief-fet – taget mens det endnu stod i værkstedet. Billedhuggeren var selv vokset op på en stor firlænget gård, som faderen havde forventet, at han ville overtage, for "ingen kan pløje så lige som Niels". Men hans hu stod til kunsten. I relieffet til Niels Stampe Nielsen har han arbejdet med et motiv, som han var fortrolig med. Helt fremme i forgrunden skildrer han omhyggeligt høstarbejderne med deres redskaber på en baggrund af kornets lodrette streger. Manden går i højre side i færd med at skære kornet, kvinden ses til venstre med riven og et nybundet neg. Gad vide om der er nogen form for portrætlighed? Øverst i relieffets krumning har billedhuggeren modelleret dekorative skyformationer.

Endnu et spor krydser mellem billedhuggeren og Niels Stampe Nielsen, der var en aktiv del af sognerådet i Vejen. Da man i anledning af Hansen Jacobsens 70-års dag i 1931 fremsendte et æresborger-brev, skete det med bl.a. Niels Stampe Nielsens underskrift. Brevet hænger indrammet i en af billedhuggerens stuer på museet og siges at have fået en markant konsekvens for kunstneren: Med æren fulgte skattefritagelse!

Bruun-Møllers Boghandel lå i hovedgaden i Vejen, hvor i dag Danske Bank har til huse. Over indgangene var relieffer modelleret af Niels Hansen Jacobsen. De hænger i dag på Vejen Kunstmuseum.

Niels Stampe Nielsen fotograferet i 1929 sammen med børnene Hans, Anne og Kristian samt hustruen Kirstine

HÆRVEJENS VANDRERUTE. Følger man denne, sammenkædes de omtalte punkter. Nordfra passerer man Vejen Kunstmuseum, når man følger sporet i Nørregade. Siden kommer man ud forbi "Modersmålet" i Skibelund Krat, og fortsætter man ad grusvejen neden for monumnet, går vandrerruten lige ved "Vestre Skibelundgård," inden man drejer skarpt mod højre hen til "Frihedsbroen" og turen hen over Kongeåen til Sønderjylland. ■

Kunstforeningens medlemmer
Indsend e-mail adresser

Kunstforeningens kasserer, Pernille Vestergaard, vil gerne have flest mulig af foreningens medlemmers e-mail adresser. De opbevares fortroligt og skal kun bruges i den direkte kontakt med medlemmerne.

Da museet sigter mod ikke længere at udsende ferniseringsinvitationer ved almindelige post, vil de indsamlede e-mail adresser være én vej ud til medlemmerne – ud over annoncering i ugeavisen.

Adresserne indsamles ved at medlemmerne sender en mail til:
peve@pc.dk

AKVARELLER AF PETER VILHELM NIELSEN

Udstilling på Vejen Bibliotek tirsdag den 11. maj – 11. juni

I 2006 blev Peter V. Nielsen af det ansete franske tidsskrift *Protique des Arts* udnævnt til at være blandt Europas 50 bedste akvarelmalere. Uddrag af svensk artikel af Jacqueline Stare:

Peter V. Nielsen kan kaldes forskeren i akvarellens univers. Han begyndte at male akvarel i 1970'erne. Han er civilingeniør og meget interesseret i forskning, udvikling og grænseoverskridning.

Allerede fra begyndelsen gjorde han brug af blandteknikker, hvor akvarellen blev blandet med collage, gouache og stempler. Hele tiden søger han at forholde sig indlevende til sin omverden, naturen og kulturen. Han er ikke interesseret i at skabe kunst for kunstens skyld uden at have en dialog mellem sig selv, sit maleri og alle os, som møder hans billedverden.

Fortællelysten er stor. Ønsket om at udbrede akvarellen som fortælling og som udtryksform er grundlæggende for Peter V. Nielsen.

Han er også lykkedes med at nå ud i flere anderledes former. For nogle år siden blev han, som den første akvarelmaler, kontaktet af et foretagende i DK, som udgiver reklamekort, som placeres på cafeer. Det giver ingen penge, men megen goodwill og frem for alt kontakter, som indimellem leder til forskellige opgaver.

Peter V. Nielsen underviser bl. a. i akvarelmaleri og materialekundskab for kommende arkitekter på Aalborg Universitet - og det arbejde stemmer overens med hans store forskningsinteresse, når det angår akvarelfarver (Han laver selv sine farver)

"Akvarellens" (et svensk tidsskrift) læsere kender Peter som skribent gennem flere år, og som bestyrelsesmedlem i Nordiska Akvarellselskabet. For selskabets mange akvarelmalere ses Peter sikkert som noget af en " oprører" – men for de eksperimenterende som en inspirationskilde. Han går sine egne veje, blander og kombinerer frejdigt, og han er både en følsom og en teknisk meget dreven akvarelmaler med lige stor kærlighed til det realistiske naturmaleri som til det overraskende møde i sine billeder.

I efteråret 2002 foretog Peter V. Nielsen en rejse til Maine i USA. I mange billeder derfra viser han en skarphed og klarhed i sine naturalistiske akvareller, som minder om, hvordan den amerikanske akvarelmaler Andrew Wyeth (som er Peters store forbillede) skildrer sin omverden.

Og alt bunder i en ubændig lyst til at male, at finde udtryksformer, som når ud og berører – ikke bare kunstneren selv men også os, som møder Peter Vilhelm Niensens billedverden. Det er drivfjederen, som i forskellig grad er gældende for mange kunstnere, og som står over alle tekniske diskussioner.

Ref. Kirsten Abelsen

Baggrund

Deltaget i grafikundervisning på Århus Kunstakademi 72 – 79

Chelsea School of Art, London, 76 – 77

Tegnet croquis i København og Paris

Kursus i akvarelteknik, Gerleborgskolen, Sverige 96

Underviser på Aalborg Kunstscole, Nordisk Akvarelmu-

seum og Aalborg Universitet.

Peter V. Nielsen har rigtig mange udstillinger i Danmark bag sig Debut på Kunstnernes Sommerudstilling i Tistrup i 1981 og -82 Han har udstillet rundt om i Europa – i Sverige, Finland, Frankrig, Belgien, Tyskland og Italien.

*Peter Vilhelm Nielsen
Frugthaven 3, Skørping*

*Tlf. 98392344,
hjemmeside: WWW.petervnielsen.dk*

Udstillingen er arrangeret af Vejen Bibliotek og Museums- og Kunstforeningen for Vejen og omegn, og kan ses i bibliotekets åbningstid.

DE BLÅ ENGLE

De blå engle er lavet i et "samarbejde" med kunstneren P. C. Skovgaard (1817-1875), der i 1845 malede en akvarel af en havørn.

Denne akvarel er scannet, og der er lavet et par udsnit af vingerne som kan manipuleres i forskellige størrelser og stillinger.

Herefter er vingerne printet ud på papir og overført med en speciel teknik til akvareller af

croquis modeller. Det har ofte været nødvendigt at udvide akvarelpapiret med et eller to ekstra stykker for at få plads til vingearbejdet. Denne udvidelse er udført i en syrefri teknik. ■

”SIDSTE SCENE” PÅ FREDERIKSBERG

I år 2010 modtog billedhuggeren Eva Steen Christensen Valdemar Petersen og hustru legat på Vejen Kunstmuseum. Se omtale i nr. 1 feb. 2012. I den forbindelse arrangeredes en særudstilling med hendes værker, blandt andet et hvidt forarbejde i fuld størrelse af vandskulpturen ”Sidste scene”.

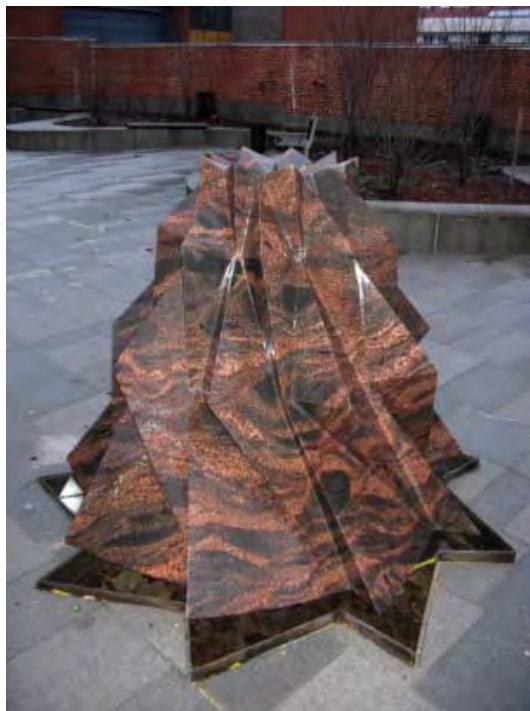
På initiativ af Statens Kunstfond er den fremstillet i rød finsk granit og opstillet i maj 2011 på Kjeld Petersens Plads på Frederiksberg ved indkørslen til det nye revykvarter.

På billederne kan man se hvordan den endelige skulptur tager sig ud i bybilledet.

” Sidste scene” er et begreb, vi kender fra teateret, men også fra livet. Vores liv er fyldt med sidste scener- noget der tager sin afsked, og andet der tager en ny begyndelse. Man kan måske sige, at udsmykningen handler om en transformation af et menneskeligt grundvilkår.

Bevægelsen i skulpturen danner sammen med den krystalliske form, hvad man kunne kalde ” en geometrisk eller kubistisk drapering” med associationer til barokke kostumer. Det nederste vandbassin følger skulpturens stjerneform, men det er forskudt en anelse. Skulpturen opleves derfor som løsrevet fra sin egen form. Karret kan aflæses både som skulpturens skygge og dens afsæt. Skulpturen drejer sig fri af sin form, og et underliggende lag bliver synligt.

Billedhuggeren Eva Steen Christensen udtaler: Jeg håber, at de lokale beboere vil tage godt imod skulpturen, og at de vil tage del i denne ” sidste scene”, som en påmindelse om alle de mange beslutninger og valg i livet, som er et ” point of no return”. ” Ej blot til lyst” – siger man om teaterets erkendelsesrum i den forventning, at hver forestilling åbner for en ny erkendelse, en ny bevægelse væk fra sit underlag, og nedenunder kommer der en ny flydende verden til syne. ■

MORGENDAGENS MESTRE – WILLUMSENS "FRUGTBARHED"

Af Teresa Nielsen, museumsleder

I sensommeren 2011 fik Vejen Kunstmuseum som gave fra Augustinusfonden et eksemplar af J.F. Willumsens herostratisk berømte radering "Frugtbarhed" – et mesterværk i dansk symbolistisk kunst af samme kaliber som Niels Hansen Jacobsens hovedværk "Skyggen", 1897. Den er ønsket ind i samlingen for at perspektivere et andet værk, billedhuggerens 1893-gennembrud i Paris, "Døden og Moderen". Her skildrer Hansen Jacobsen sorgen og resignationen i forhold til tabet af det nyfødte barn, mens Willumsen viser den anden ende af skalaen, den lykkelige tid, da nyt liv er på vej – håbet og alle de gode ønsker. Noget af det indfanger han i sine håndskrevne erindringer, der opbevares på hans museum i Frederikssund. På side 497 står: "I Januar 1891 var min Kone højt frugtsommelig. Jeg tegnede flere Omrids efter hende. Det ene af disse blev anvendt til en Radering... Jeg havde ikke tidligere lagt nogen symbolsk Tanke i mine Ætsninger, men i denne følte jeg

Et eksemplar af J.F. Willumsens radering "Frugtbarhed" kom i sensommeren 2011 til Vejen Kunstmuseums samling som gave fra Augustinusfonden.

Vingeslaget af en ny Kunstretning i Luften og søgte at udtrykke den ved Hjælp af et Dobbeltbillede. Kvinden var jo frugtsommelig, et nyt Liv var ved at danne sig. Dette kunde ikke siges paa almindelig Maade. Der maatte noget særligt til. Jeg satte ved Siden af hende et Kornaks, ikke et enkelt, men en fortsat Række hvoraf det ene udvikler sig af det andet, saaledes som det sker i Naturen i det uendelige. Og for at gøre min Tanke og ogsaa min Følelse mere forstaelig

ætsede jeg følgende Skrift paa Pladen: **L'art ancien a son ancienne langue que le monde peu à peu a appris a comprendre. Un art nouveau a une langue nouvellement formée que le monde doit apprendre avant de la comprendre.** ”

Da det dugfriske tryk – der var en gave fra Willumsen til kollegaen Johan Rohde og egentlig ikke fremsendt til visning – dukkede op på Den frie Udstillings første opvisning i 1891 hos kunsthandler Kleis på Vesterbrogade, blev det en skandalesucces. Folk valfartede til i så store

mængder, at gulvet foran raderingen blev mærkbart slidt. Willumsen erindrede, at der endog kom gæster om aftenen. På vej hjem fra selskaber kom det på mode at tage turen ud til Kleis' Kunsthandel og vække ejeren for at komme ind og grine foran raderingen! Kunstneren brystede sig siden af, at netop hans værker havde været med til at sikre den gode entréindtægt, der gav den nye sammenslutning en stærk startkapital. Konkret angiver han, at udstillingen indbragte halvdelen af byggesummen til de udstillingssale, som Den Frie i 1893 opførte på Rådhuspladsen.

Willumsen måtte lægge øre til meget i datidens avisomtale. Selv hans forsvarer, den helt unge toneangivende, senere leder af Kunstindustrimuseet, Emil Hannover, gav et stærkt billede af, hvordan raderingen af den gravide kvinde, kunstnerens hustru, blev opfattet i 1891: "Den vil paa de Fleste ved første Øjekast virke som noget frastødende hæsligt. Straks man ser den, forekommer det En, at Figuren er mere vanfør end selv en frugtsommelig Kvindes Skikkelse plejer at være. For at bære Bugens Byrde læner Ryggen sig unaturlig bagover, Hænderne, der ligger paa det spændte Underliv, synes alt for store; Ansigtets Former synes dels at være traadte ud af deres Leje, dels at være sunkne sammen i det; Øjnene er hule og stirrende, Næsen er overnaturlig stor. Hertil kommer, at Figuren er tegnet paa en Maade, der minder om Karikaturens Manér: alle Omrids er paa en og samme Tid simplificerede og chargerede. Af enkelte, gennemførte Former er der intet i Figuren; alt synes ved første Øjekast at være udelukkende Antydning."

Der opstod i Politikens spalter en fejde i datidens stærke, konfrontatoriske tone mellem Hannover og lægen E.A. Tscherning, der blev pikeret, da Hannover i et indlæg direkte skrev, at kvinden er kunstnerens hustru: "Jeg fandt og finder ogsaa efter Hr. Hs vel sagtens sikre Oplysninger, at en Kunstners Arbejde maa kunne debatteres objektivt uden Hensyn til Modellen og indlod mig derfor ikke paa de mig uvedkommende Rygter om Hr. Ws intime Forhold til samme. Havde Kunstneren reserveret sit Produkt for en snæver Kreds, eller havde Hr. H holdt sine Oplysninger for sig selv, saa havde der intet været at skrive op om. Men efter at den stakkels

På bagsiden af en af Willumsens studier af sin gravide hustru er der i mindst to håndskrifter arbejdet med teksten til "Frugtbarhed". Victor Petersens Willumsen-samling, inv. 1078.

Kone er udstillet af sin egen Mand i en brutalt forvrænget Karikatur for en Entré af 35 Øre, og naar Kunstnerens Defensor har udbasuneret Sagen paa Gadehjørnerne, saa bliver det dog virkelig ikke paa mig, at Beskyldningen for Krænkelser af Privatlivet eller de hellige Følelser falder, ikke mig, der er den ufine." Lægen fortsætter: "Hr. H kan maaske tænke sig, at jeg ikke er saadan, hvad man kalder snerpet overfor fysiologiske Fænomener som Graviditet o.l. For mig maa man gerne fremstille lige indtil denne Tilstands aller intimeste Indledningsprocesser – naar det kun er godt gjort. Men naar Kunstneren ville vælge sin Hustru til Model, og disse Affærer udraabes paa Torvene, saa vilde heri ligge en Smagens Perversitet som ikke undlader at give Genskin paa Defensor."

Under den kontante titel "Frugtbarhed" består raderingen blot af tre elementer – de symbolske aks, hvor det ene spirer mere eller mindre systematisk ud af det forrige, den gravide kvinde og de fem linjer tekst. Willumsen udførte raderingen i Paris og var levende optaget af det franske kunstliv med tilgange gennem bl.a. den dansk gifte franske maler Paul Gauguin. Indlevelsen var så stærk, at Willumsen valgte at sætte teksten på fransk – et sprog, som et veluddannet publikum i 1891'ernes København fint kunne aflæse. Det er uvist, om ordene er Willumsens egne, men ingen har endnu fundet en fransk kilde til teksten.

Kunstneren har udført en del studier af sin gravide hustru. Bag på ét i Victor Petersens Willumsen-samling på herregården Odden ved Hjørning står for neden: "Gammel Kunst har sit gamle Sprog, som Mængden efterhaanden har lært at forstaa. En ny Kunst har et nydannet Sprog, som Mængden først maa lære at forstaa." Derover er der i mindst to forskellige håndskrifter arbejdet med en række variationer, ret- og spejlvendte, på vej mod raderingens endelige tekst og tilmed den helt enkle formulering: "Il faut apprendre pour comprendre" - kloge ord om, at man må lære for at forstå. Er dette mon afsættet for de videre formuleringer, hvor Willumsen bl.a. arbejder med variationer, hvor han bruger *la foule* (mængden) i stedet for det lige så brede *le monde*? Det ser ud til, at kunstneren forsøgte at give tankerne mening på et sprog, han næppe nogensinde blev fuldt fortrolig med. Eksempelvis ses det i citatet fra hans erindringer, at han i *formée* har udeladt *e't*, som han dog har med på raderingen.

Ukendt i forhold til de hidtidige skrivelser om raderingen findes der blandt kunstneren Johannes Holbeks papirer i Museum Jorns samlinger en lille tuschtegning, der er gået som billet mellem Willumsen og Vilhelm Hammershøi. Hvordan den er endt hos Holbek er noget af en gåde. I højformat bærer den i stærkt forenklet form kernen i raderingen – næsten juletræs-lignende antydning af spirende aks og den topmavede kvinde med en dyreagtig trekloet hånd. Med en lodret streg ned igennem læses i vandrette linjer en meget enkel tekst af beslægtet

Blandt kunstneren Johannes Holbeks papirer i Museum Jorns samlinger i Silkeborg ligger en hastig tegning, som Willumsen i 1891 sendte til Vilh. Hammershøi. Inv. 465/1997.

indhold: "on doit apprendre / l'art moderne / comprendre". Nederst står: "A mon ami Hammershøj, Willumsen", og lige over tegnerens navn læses tallet 91. Bagpå har Holbek skrevet: "Willumsen à son cher ami Hammershøj".

Willumsens skildring af den gravide kvinde provokerede. Det kan i dag undre i en kultur, der længe har dyrket ungdom som mantra. Tscherning er inde på det snerpede, og skal vi i dag forstå, hvordan Willumsens cocktail i den grad kunne sætte sindene i kog, kan et lille indblik måske

fås i et sprogligt raffinement, der har været brugt helt op i midten af 1900-tallet. Sprogforsker Inge-Lise Petersen fortalte ved 150-års festen for Niels Hansen Jacobsen i sept. 2011, hvordan hendes far i blufærdighed over for graviditet kunne omtale omstændighederne ved at sige, at kvindens "forklæde sidder lidt højt." Ordvalget passer perfekt til raderingen, hvor det strengt mønstrede forklæde i bedste dekorative Nabi-stil tegner figurens form. Kigger man fra ansigtet til fotos af Willumsens første hustru Juliette, er der ingen tvivl om, at hun har stået model. Se på de raffinerede enkle streger, der alene indfanger det essentielle – et par øjne, munden og en sikker kurve over den lange næseryg. I aviserne skrives nedladende om en karikaturagtig tegning, men her er i Willumsens streg en elegant forenkling, der længe foregriber det bedste i Matisse og Picassos sikre kvindepotertrætter.

Kvindens hånd har tegneseriens eller en Keith Harring-agtig enkelhed. I forhold til datidens omhyggelige naturalisme har den virket påfaldende "rå" og vækker i dag mindelser om en anden herostratisk berømt kvindehånd – Louise Schuffeneckers i Gauguins portræt af malervennen Émile Schuffeneckers familie i deres atelierbolig i Paris. Det er malet nøjagtig to år tidligere, ligeledes i januar. Der gisnes om, hvorfor Gauguin på samme tid fremhæver den kønne Louise (som han også forevige i et par keramiske værker) og samtidig forsyner hende med en uskøn kloagtig hånd. Efter sigende skulle hun have afvist Gauguins tilnærmelser. Det samme gjorde sig næppe gældende i forholdet mellem Willumsen og hans hustru Juliette, der under det ternede forklæde bærer på ægteparrets førstefødte, Jan-Bjørn, der det følgende år indgik som en del af Willumsens næste skandalesucces på Den Frie 1892 – "Familievasen". En fin keramisk modellering af Jan alene kan ses på Horsens Kunstmuseum.

Januar 1889 indledte Paul Gauguin arbejdet med familiepotrættet, der for nedentil højre er tilegnet vennen med ordene: "Souvenir à la bon Schuffenecker". Bemærk den kloagtige hånd Gauguin har givet sin malervens hustru.

I 1891 modellerede Willumsen ægteparrets førstefødte, Jan-Bjørn. Juliette mindedes, at kunstneren havde taget aftryk af drengbarnet på "Familievasen" og modellerede videre på det. Tilhører Horsens Kunstmuseum.

Undervejs i polemikken fortæller Emil Hannover i Politiken den 18. april, at der kun er solgt et eneste eksemplar af trykket til blot otte kroner "og disse vil sikkert kun lidet kunne bøde paa det store aandelige Kreditspilde, som denne stakkels, af lutter Alvor næsten sygelige Radering har skaffet sin Kunstner." Til gengæld leverede Hannover to dage senere en beundringsværdig profeti, som netop erhvervelsen af raderingen bekræfter: "Inden 50 Aar vil denne Radering ikke være til at opdrive for Penge, og inden 50 Aar vil den være anerkendt af Sønerne af alle dem, som nu har Latter alene for dette Kunstværk. Den gamle Historie vil gentage sig her som alle Tider og over alt: Det, der ved sin Fremkomst vakte mest Modstand vil ad Aare være det mest beundrede. Netop i den Modstand, som denne Radering har vakt, ser jeg den bedste Borgen for at turde kalde Willumsen, hvad Zola for 25 Aar siden saa rigtigt kaldte Manet: un des maîtres de demain." Så flot forudså Hannover allerede i 1891, at Willumsen med denne radering hørte til blandt morgendagens mestre. Gennem et usædvanligt langt liv forblev Willumsen løbende på forkant – så meget at det har taget år for kunsthistorien også at anerkende det store i hans voldsomt farvestærke sene værker. ■

Til udsmykning af Håndværkerforeningens lokaler, hvor Den Frie i 1941 fejrede sit 50-årsjubilæum, udførte Storm P. karikaturer af nogle af sammenslutningens mest berømte værker, heriblandt "Frugtbarhed", som han gav en ny drejning! I 1991-jubilæumsbogen om Den Frie meddeler Bente Scavenius, at originaludsmykningen ikke længere eksisterer.

FORMIDLINGSPROJEKT FRA AARHUS UNIVERSITET

Af PINK TANK 2

Vi er en gruppe kunsthistoriestuderende fra Aarhus Universitet – Anne Mette Andersen, Nana Bendix Hansen, Julie Foged Kristensen, Julie Norman Kristiansen, Erik Klintø Laursen, Line Pedersen og Isa Vesth Paludan – der i faget *Kunst, institutioner og formidling* fik til opgave at lave et formidlingsprojekt, der på en eller anden måde relaterede til Vejen Kunstmuseum og gerne til Marianne Jørgensens udstilling *JORD*.

Den 9. februar drog vi til Vejen, hvor vi fik en rundvisning på museet. Derefter fulgte en idéudviklings-session. Der var vi en gruppe, som blev inspireret af Marianne Jørgensens værk *Lyserød M.24 Chaffee* fra 2006. Det bestod af en tank fra 2. Verdenskrig, der blev pakket ind i mere end 3.500 lyserøde lapper. De var strikket af tusindvis af frivillige fra hele verden. Vi blev især grebet af tanken om, at så mange mennesker havde brugt tid og energi på at strikke en lap for at hjælpe kunstneren og for at vise deres forbehold mod Danmarks deltagelse i Irak-krigen. Udgangspunktet for vores projekt blev derfor at sige tak til de, der havde bidraget med strikkede lapper.

Efter besøget i Vejen, hvor projektets grundidé blev fundet, var det tid til, at konceptet blev finpudset og fik en klarere profil. Dette skete over flere gruppemøder, sparring med undervisere og Marianne Jørgensen. Vores idé blev at tage kontakt til strikkerne for at sige tak, og samtidig gøre opmærksom på den aktuelle udstilling på Vejen Kunstmuseum. Vi ville sende et brev til de strikkere, vi kunne få adresser på, hvilket viste sig at være en større opgave end først antaget. I samarbejde med Mari-

anne Jørgensen lykkedes det at skaffe knap 100 adresser. Til strikkerne ville vi sende et brev, der forklarede vores koncept. I brevet skulle være en personlig hilsen fra kunstneren og en broche bestående af en lille, lyserød lap syet på en sikkerhedsnål. Brochen er inspireret af de lapper, Marianne Jørgensen brugte til at dække tanken med, mens ideen om at sætte dem på tøjet kan ses som en kommentar til en aktion, som hun udførte den dag, da den danske regering besluttede at engagere sig i krigen i Irak. I Århus midtby tilbød hun at broderede antikrigs-slogans på forbipasserendes tøj.

Formidlingen i Marianne Jørgensens udstilling skulle ske ved dér at sætte en glaskrukke med strikkede brocher og en forklarende tekst. Museumsgæsterne kunne smykke sig med brocherne, og gennem dem forhåbentlig sprede viden uden for museet om Marianne Jørgensens udstilling.

Herefter gik strikkearbejdet for alvor i gang. Det viser sig, at diskussionen glider let, når man har et strikketøj i hånden. Derfor havde vi nogle særdeles produktive workshops, hvor der blev strikket på livet løs, imens teksterne til brevene og udstillingen blev vendt og drejet, indtil vi syntes, det rette budskab fremstod klart. Vittigheden, hvis pointe lyder: "Kvinder strikker for at have noget at tænke over; mens de taler", blev her gjort til skamme. Udformningen af billedmateriale, adressesøgninger og mailkorrespondancer foregik sideløbende med montering af sikkerhedsnåle på de mange lapper, som dermed blev til brocher. Tingene faldt på plads, alt imens glaskrukken blev fyldt til randen med lyserøde, strikkede og hæklede brocher. Slutteligt blev der printet, klippet, foldet, limet, pakket og til sidst postet. Erik drog med krukken under armen til artist talk den 25. februar på Vejen Kunstmuseum og afleverede vores bidrag til udstillingen.

Projektet er netop aktuelt i sammenhæng med Marianne Jørgensens Vejen-udstilling, hvor der er billeddokumentation af både *Pink Tank* og aktionen, hvor der blev syet slogans på folks tøj. Hermed kan lapperne skabe opmærksomhed omkring Vejen Kunstmuseums udstilling, Marianne Jørgensen og til dels problematikkerne omkring krig. Selvom Irak-krigen ikke længere er lige så aktuell, som da *Pink Tank* blev lavet, er der stadig mange ubesvarede spørgsmål omkring den danske deltagelse, og det bliver aldrig uaktuelt at debattere krig for at finde bedre løsninger.

Fra Vejen Kunstmuseum kan tilføjes, at formidlingsprojektet er blevet godt modtaget af gæsterne, der gradvist har fået det til at svinde i krukkens samling af lyserøde lapper, der har bevæget sig udenfor museets mure.

Pink Tank-projektet trækker indirekte spor tilbage i museets samling, til husets hovedperson, billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen, der i 1898-99 i Paris modellerede sit bud på krigens gru, *Militarismen* – et sindbillede på kampvognen, en mareridtets ridder i korsets form plantet i en dyng af krigenes kranier. I 1963 foreslog Asger Jorn i en artikel i tidsskriftet *Kunst*, at *Militarismen* burde opstilles i bronze. "Rejst på en firkantet pyramide af samme størrelse som figuren vil det blive verdens betydeligste krigsmonument. Forhåbentlig det sidste." Håbet blev snart slukket. Som krig følger krig har verden endnu behov for kunstnere som Niels Hansen Jacobsen, Asger Jorn, Peter Carlsen og Marianne Jørgensen, der på hver deres måde italesætter krigens gru og verdens dobbeltmoral. ■

Teresa Nielsen, museumsleder

PROGRAM FOR 3-DAGS TUR TIL NORDJYLLAND DEN 24. - 26. AUGUST 2012

Kunstforeningen har udarbejdet program for en 3-dagstur til Nordjylland. Frørup Rejser kører os rundt i en 4-stjernet bus, og vi skal bo to nætter på Rønnes Hotel, Slettestrand.

Fredag den 24. august

- 07.15 Afgang fra Ludvig Schrøders Vej 10, Askov.
- 07.30 Afgang fra det gl. Posthus, Vejen.
Ca. ½ t. kaffepause undervejs.
- 10.30 Ankomst til Jeppe Åkjærs Jenle, hvor der er rundvisning i mindestuerne.
Kunstforeningen medbringer sandwich til frokost.
- 13.00 Afgang fra Jenle.
- 14.45 Ankomst til Kirsten Kjærs Museum. Et privat kunstmuseum med bl.a. en stor samling af malerier og tegninger af Kirsten Kjær.
- 16.30 Afgang fra Kirsten Kjærs Museum.
- 17.15 Indkvartering på Rønnes Hotel, Kystvejen 25, Slettestrand.
- 18.00 Middag på hotellet.
- 19.15 Afgang til Haven i Hune.
- 22.00 ca. Afgang tilbage til Rønnes Hotel.

Lørdag den 25. august

Fra 7.00 Morgenmad på hotellet.

Vi smører selv en frokostmadpakke.

- 08.30 Afgang til Herregården Odden.
- 10.00 Ankomst til Herregården Odden, hvor vi på rundvisning bl.a. skal se J. F. Willumsens skitser, tegninger og malerier.
- 12.00 Vi spiser "Frokost i det Grønne".
- 12.30 Afgang fra Herregården Odden.

- 13.00 Ankomst til Vendsyssels Kunstmuseum, hvor der er rundvisning i deres spændende kunstsamling.
- 15.00 Afgang fra Vendsyssels Kunstmuseum.
- 15.30 Ankomst til Kunstbygningen i Vrå med Sven Engelund og Vrå Udstillingen 2012.
- 17.00 Afgang til Rønnes Hotel.
- 18.00 Ankomst til hotellet.
- 19.00 Stor buffet på Rønnes Hotel.

Tilmelding til Frode Bertelsen på telefon 75 36 21 92 eller mail: kafro.bertelsen@bbsyd.dk
Når du har reserveret plads i bussen, indbetales depositum på 250 kr. til Kunstforeningens konto i Danske Bank reg. nr. 9672
kontonr. 8715633851.

Restbeløbet betales senest den 20. juli 2012.

Søndag den 26. august

Fra 7.00 Morgenmad på hotellet.

Vi smører igen selv en frokostmadpakke.

09.00 Afgang fra Rønnes Hotel.

11.45 Ankomst til den nye Thyborøn Kirke, som blev indviet d. 5. febr. 2011, hvor billedkunstneren Peter Mock viser rundt i kirken.

12.15 Afgang fra Thyborøn Kirke.
Herefter spiser vi "Frokost i det Grønne".

13.30 Ankomst til Kunst- og Kulturcenter Tuskær, Fjaltring.
Her udstiller bl.a. Anette Bendixen, Gertrud Vasegaard, Charlotte Schrøder og mange flere.

15.00 Afgang fra Kunst- og Kulturcenter Tuskær.

15.30 Ankomst til Museet for religiøs Kunst, Lemvig, hvor der er en særudstilling med maler Carl Bloch.

17.00 Afgang til Vejen.

19.30 ca. Ankomst til Vejen.

Deltagerpris for medlemmer af Kunstforeningen 1.995 kr. Deltagerpris for ikke medlemmer 2.195 kr.

Tillæg for enkeltværelse 300 kr.

Prisen er incl. helpension, alle entreer med rundvisning, men excl. drikkevarer.

Drikkevarer kan købes i bussen. ■

APRIL 2012

Mandag den 23.-29.

Sydjysk Kunstforening: Kunstrejse til Paris

Tirsdag den 24. kl. 19.30

Arkitekt Antoni Gaudi – foredrag ved arkitekt
Kristian Agger. Entre 35/50 kr.

Lørdag den 28. kl. 15.00

Åbning af Axel Hou- udstillingen
Se omtale i forrige blad
Gratis omvisninger søndage kl. 15
den 17/6, 26/8, 30/9 og 21/10

MAJ 2012

Tirsdag den 8. kl. 19.00

Filmaften i Rødding biograf. "Anonyme romantikere".
Lille sammenkomst efter filmen. Billetter købes i
biografen. Henv. Else Schødt Koch. Tlf 78841053

Fredag den 11. frem til den 11. juni

Udstilling på Vejen Bibliotek – akvareller af Peter
Wilhelm Nielsen

Fredag den 18. kl. 14 - 16

ICOMS Internationale Museumsdag markeres med
foredrag i Axel Hou- udstillingen ved Teresa Nielsen.

Tirsdag den 22. kl. 17.30 – 23

Aftenudflugt med besøg på Ribe Kunstmuseum og
Taarnborg med aftenkaffe på Weis Stue. For medlemmer 320 kr., for øvrige 350 kr.

JUNI 2012

Fredag den 1. kl. 14-17

Deltagelse i Rødding Festen med børnearrangement.
Henv. Mette Griepentrog, tlf. 29912025
Dorte B Teichert, tlf. 40892142

Lørdag den 2. og søndag den 3. kl. 10 – 16

Malerkursus i Galleri 46 v. cand mag i kunsth. Jørgen
Steinicke. Pris 600 kr. – medlemmer af Sydj. Kunstf.
500 kr. Tilmelding til Jørgen Steinicke tlf. 50952157.

Søndag den 10. fra kl. 10

Kunst- og kulturhistorisk udflugt på Store Cykeldag,
20 km rute. Møde- og slutsted: Læborg Kirke. Arrangører:
Linda Klitmøller, museet på Sønderkov og Teresa Nielsen,
Vejen Kunstmuseum.

Lørdag den 16.

Heldagsudflugt til Sønderborg Museum og evt.
Alsion. Henv.: Mette Griepentrog tlf. 29912025 og
Dorte B. Teichert tlf. 40892142

AUGUST 2012

Fredag den 24. til søndag den 26.

3 dages udflugt til Vensyssel

*Hvor intet andet er anført, foregår
arrangementerne på Vejen Kunstmuseum.*